

BLENDEN INTENSIVE PROGRAMME ETNICKÁ A NÁBOŽENSKÁ RÔZNORODOSŤ REGIÓNOV/MIEST V MINULOSTI A DNES

Prešov, 21. – 25. október 2024 (30. október 2024)

Klaudia SOKOLOVÁ

Záverečný workshop. Foto: Autorka

Na pôde Inštitútu histórie Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity (IH FF PU) v Prešove sme v pondelok 21. októbra privítali študentov z Instytutu Historii i Archiwistyki Uniwersytetu Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, Katedry historických vied Západočeskej univerzity v Plzni a Katedry historie Univerzity Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem. Postupne predstavili jednotlivé pracoviská riaditeľka IH Annamária Kónyová, Aleš Kotva z Plzne, Szczepan Szkółka a Zuzanna Kapela z Krakova a Filip Hrbek z Ústí nad Labem. Nasledoval spoločný obed a program pokračoval exkurziou, keď sme sa spoločne

presunuli do Katedrály sv. Jána Krstiteľa, Archívu gréckokatolíckeho arcibiskupstva Prešov, Dvorany kolégia Biskupského úradu Východného dištriktu Evanjelickej cirkvi a. v., Evanjelického a. v. chrámu Svätej Trojice a Konkatedrály sv. Mikuláša. Celú exkurziu viedla doc. Marcela Domenová.

V utorok sme začali konferenciou zameranou na etnickú a náboženskú rôznorodosť regiónov a miest. Tatiana Pistráková a Adriána Sodivarová predstavili dejiny židovského obyvateľstva v Humennom, a to konkrétne od konca 17. storočia. Židovské obyvateľstvo patrilo k významným súčasťami nielen dejín Humenného. Wiktor Szymanek z Krakova prispel výskumom Tatárov, Karaitov a Arménov. Bližšie sa pozrel na ich vplyv na poľskú históriu a kultúru. Tatári často slúžili v poľskej armáde, bojovali v povstaniach za nezávislosť a dnes žijú najmä v Podlasí. Arméni prišli do Poľska z Krymu v 11. – 13. storočí a ich komunita vo Lvove bola kľúčová v diaľkovom obchode. Dnes sú úplne integrovaní do poľskej spoločnosti. Karaiti, ako malá komunita s turecko-semitskými koreňmi, vykonávala najskôr vojenskú službu a neskôr sa zapojila do poľnohospodárstva a remesiel. V súčasnosti existuje niekoľko stoviek Karaitov v Združení poľských Karaitov. S príspevkom *Dejiny židovskej komunity v Krakove* vystúpil tiež študent z Krakova – Michał Wojnarowski. Jedna z kultúr, ktoré značne ovplyvnili Poľsko, je nepochybne židovská a dodnes je v národnej identite Poľska stále živá. Filip Hrbek a Lucie Bajerová z Ústí nad Labem sa venovali spoločnej problematike, a to transferom melanchtonizmu z geograficky nemeckého prostredia do českého na pozadí širšieho rámca myšlienkových a ideo- vých transferov česko-saského pomedzia.

Po krátkej prestávke rokovanie pokračovalo druhým blokom, v ktorom sa Klauďia Sokolová zamerala na *Významné osobnosti Potiského dištriktu uhorskej evanjelickej cirkvi a. v.* Príspevok bol zameraný najmä na superintendentov, ktorých právomoci a prínos boli zhrnuté. Práve v ich osudoch sa odráža konfesiónálny vývin v Uhorsku. Szczepan Szkółka z Krakova predstavil zaujímavý výskum – *Protestantizmus, architektúra a wihajster. Ako ovplyvnili západní migranti rozvoj Poľskej republiky.* Zhrnul prínos imigrantov do kultúry, štátnej politiky, infraštruktúry, vzniku miest a obcí, ako ovplyvnili vývoj práva a administratívy. Netradičnou témou sa zaoberal Filip Šulc z Ústí nad Labem, a to *Náboženskými a etnickými motívami domových znamení v Česku.* Tie patrili počas dlhých storočí k základným orientačným prostriedkom v prostredí stredovekých, ranonovovekých i novovekých miest. V poslednom utorkovom príspevku sme sa spoločne s Alešom Kotvom z Plzne pozreli aj na vzdialenejšiu medzinárodnú politiku – činnosť francúzskych misionárov v Japonsku v 19. storočí. Prednášajúci sa pokúsil študentom predstaviť japonský prístup ku kresťanskej náuke a zložitú aktivitu príslušníkov francúzskej Spoločnosti pre zahraničné misie a zaradiť ich úlohu do kontextu procesu otvárania Japonska západnému svetu.

Po obednej prestávke pokračovala exkurzia z predchádzajúceho dňa – s doc. M. Domenovou po Prešove. Študenti absolvovali zaujímavé prednášky v Múzeu židovskej kultúry, v Židovskej ortodoxnej synagóge a v Múzeu rusínskej kultúry. Deň zakončili spoločným večerným posedením.

V stredu sme absolvovali celodennú exkurziu po krásnom regióne Spiša. Doc. Monika Bizoňová nás sprevádzala cestami na Spišský hrad, do Spišskej Kapituly

Exkurzia na Spišskom hrade. Foto: Autorka

ly, kde sme mali možnosť navštíviť Biskupskú rezidenciu, Katedrálu sv. Martina, Spišské diecézne múzeum a čerstvo zreštaurovanú Biskupskú záhradu. Po rýchlom obede sme sa presunuli do Levoče a spoločne si pozreli Baziliku sv. Jakuba, Spišské múzeum, Starý kláštor minoritov a Evanjelický kostol.

V nasledujúci deň – vo štvrtok sme pokračovali v rokovaní. Tretí blok otvorila Krakovčanka Weronika Dziadkowiec témou *Stopy v kultúre alebo príbeh o živote Lemkov a pravoslávnych kresťanov multikultúrnej poľskej spoločnosti*. Zamerala sa taktiež na ich asimiláciu s Poliakmi, keď spolupracujú v obchode, zdieľajú produkty a zvyky, ale aj architektonické prvky, cirkevnú hudbu, kuchyňu. Andrej Kostelník demonštroval na príklade osudu Irineja Chanáta silné religiózne zmysľanie spoločnosti, úzko súvisiace s národným povedomím a predstavuje tak sondu do života obyvateľstva severovýchodného Slovenska na prelome 19. a 20. storočia. Spoluprácou

Exkurzia po historickom centre Košíc.
Foto: Autorka

Exkurzia v Archíve gréckokatolíckeho arcibiskupstva Prešov. Foto: Autorka

Adama Šetka, Jana Mistru a Anety Půlovej z Plzne vznikol výskum *Santiniho vĕřící Plzeňsko*. Študenti sa v rámci krátkych prednášok venovali cirkevným stavbám v plzenskom regióne, ktoré spája osobnosť českého barokového architekta Jana Blažejka Santiniho-Aichela.

Po krátkej prestávke sme pokračovali v rokovaní. Zuzana Kapela z Krakova predstavila Horalov, Rumunov a Rómov ako etnografické, etnické a národnostné skupiny, ktoré už stáročia obývajú Poľsko. Mali sme možnosť spoznať ich hudbu, regionálne nástroje, farebné kostýmy/kroje, živé tance a zaujímavé rituály spájajúce generácie a budujúce diverzitu celej komunity. Jakub Kalaf a Veronika Mařková z Ústí nad Labem vytvorili *Sondu do regionálnych rozdielov etnika českých Nemcov v prvej polovici 20. storočia*. Snažili sa poukázať na skutočnosť, že toto etnikum nebolo z politického, kultúrneho ani etnografického pohľadu homogénnym celkom, ale vy-

značovalo sa pestrou škálou lokálnych špecifik, a to ešte v prvej polovici 20. storočia pred druhou svetovou vojnou, teda v dobe, keď získavalo zo strany iných etník i predstaviteľov ríšskych Nemcov jednotný vonkajší popis a charakteristiku. Úplne na záver vystúpili Anna-Marie Pytlíková a Radek Voch z Plzne s problematikou čarodejníctva v západoeurópskom regióne. Identifikovali a prezentovali špecifické znaky, ktoré charakterizujú čarodejníctvo, zoznámili nás s konkrétnymi európskymi kultmi, ktoré sa s týmto fenoménom spájajú. Vo výskume sa zaoberali taktiež mágiou, jej významom a rolou v spoločnosti a postojom cirkvi voči magickým praktikám.

Po spoločnom obede sme sa presunuli na exkurziu do Košíc s doc. M. Domenovou. Tá nás sprevádzala Archívom mesta Košice, ktorý je len jeden z dvoch nezostátčených archívov na Slovensku. Následne sme spoznávali krásny Dóm sv. Alžbety a historické centrum mesta. Deň sme ukončili v najstaršom slovenskom hostinci pri dobrom jedle a pive.

Posledný deň bol venovaný záverečnému stretnutiu, kde sme zhodnotili celý týždeň v spoločnej diskusii a workshope. Následne sme sa rozlúčili a študenti z Ústí nad Labem, Plzne i Krakova sa postupne pobrali domov. Za organizáciu ďakujeme celému organizačnému tímu, najmä doc. Petrovi Kovalovi, ktorý celotýždenný program viedol a podľa spätnej väzby od zahraničných študentov ho viedol veľmi dobre. Tešíme sa na ďalšie takéto medzinárodné študentské stretnutie.